

Розділ II. ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОЦЕСУ

Part II. PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF MODERN CULTURAL PROCESS

УДК 351.85:304.(477)

КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ

Купрійчук Василь – доктор наук із державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, Київський національний університет ім. Т. Шевченка, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7229-1749>
DOI: <https://doi.org/kvm1968@ukr.net>

Науково обґрунтовано вплив культурної політики як стратегічного ресурсу на модернізацію держави в сучасних умовах. Доведено, що розвиток світової цивілізації загалом і формування національних держав зокрема засвідчують, що культура є основним чинником формування нації, інструментом подолання релігійних, освітніх, етнічних розбіжностей в ім'я консолідації суспільства і створення держави. Культура нації складається з численних взаємопогоджуваних і взаємодоповнюючих елементів – мови, мистецтва, вірувань й звичаїв, національних суспільних, політичних, господарських, культурних інституцій, які взаємодіють у єдиному комунікаційному просторі. З цих унікальних «цеглин» будується своєрідна конструкція, на якій тримається ідентичність національної спільноти.

Ключові слова: культурна політика, культура, принципи культурної політики, державне управління, модернізація держави.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства визначення місця і ролі культури в процесах його життєдіяльності стає предметом особливої уваги учених, експертів, політиків. Це, зокрема, обумовлено тим, що завдяки культурі формується інтелект, духовність особистості, здатної вміло й відповідально розв'язувати соціальні, економічні, політичні, національні проблеми, що є важливою умовою розвитку суспільства й виходу його на нові рівні цивілізації. Тому культура не може залишатися поза увагою держави, завдання якої полягає у тому, щоб забезпечити необхідні умови для її повноцінного функціонування і розвитку. При цьому головним є з'ясування сутності культурної політики як стратегічного ресурсу модернізації держави.

Методологія дослідження визначається метою й поєднує у собі чотири основні методи – історичний, абдуктивний, системний та порівняльно-аналітичний, які в сукупності дозволили створити, на наш погляд, достатній методологічний комплекс для досягнення цілей роботи.

Огляд останніх публікацій. За останні роки з'явилася низка ґрунтовних публікацій, в яких аналізуються окремі проблеми культурної політики як стратегічного ресурсу модернізації України, зокрема, О. Валевський «Культурна політика в Україні в умовах економічної та соціальної нестабільності» [9], І. Костира «Культурна політика України в умовах євроінтеграції» [7], М. Шевченко «Культурна політика України в умовах євроінтеграції: дилеми та виклики» [12], Є. Пелевін «Культурна політика та глобальні проблеми сучасної цивілізації» [10], І. Каріх «Культурна політика як інструмент політики національної безпеки України» [4]. Утім проблематика цієї теми невичерпна.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні впливу культурної політики як стратегічного ресурсу на модернізацію держави.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах політичних та соціально-економічних перетворень в Україні необхідним є усвідомлення особливої ролі культури як стратегічного ресурсу оновлення країни, а її підтримка має бути визнана національним пріоритетом. Розвиток культури повинен стати найважливішим стратегічним напрямом державної політики, особливо в умовах російсько-української війни.

Для забезпечення практичної реалізації державної політики системної модернізації країни необхідно адекватним чином змінити державну політику в сфері культури. Потрібен комплексний, системний підхід, а також наполегливі скоординовані дії не лише різних державних і регіональних органів державної влади, але й організацій сфери освіти, бізнесу, масової інформації, культури, громадських організацій.

Вироблення і проведення вмотивованої політики, що визначає цілі культурного розвитку,

основні принципи, методи і засоби регулювання культурних процесів у сучасному суспільстві, в якій культура розглядається як один із ключових чинників суспільного розвитку, сприятиме зростанню людського потенціалу країни, виходу суспільства на нові рівні розвитку.

Переосмислення ролі культури у суспільній консолідації та модернізації потребує, перш за все, суттєвої корекції принципів і методів державної політики у сфері культури, а також функцій, що реалізуються владою у культурній сфері [11].

Слід зазначити, що питання культурного розвитку сучасного суспільства, формування і реалізації культурної політики знаходяться в центрі постійної уваги багатьох держав, що здійснювали і здійснюють модернізацію та провідних організацій, і, насамперед, таких як ЮНЕСКО, Рада Європи та Європейський Союз, що мають вагомий вплив на формування політики у сфері культури як на міжнародному, так і державному рівні.

Щороку під егідою ЮНЕСКО відбуваються міжнародні семінари та конференції, на яких обговорюються проблеми культури і врівноваженого розвитку світового суспільства. Зокрема на Всесвітній конференції з політики в галузі культури, яку ЮНЕСКО провела у Мексичі 26 липня – 6 серпня 1982 р., була прийнята Декларація Мехіко щодо політики у сфері культури, в якій сформульовані основні принципи сучасної культурної політики. В документі, зокрема, зазначалося, що ЮНЕСКО при визначенні принципів культурної політики виходить із широкого розуміння культури як сукупності «яскраво виражених рис, духовних і матеріальних, інтелектуальних і емоційних, які характеризують суспільство або соціальну групу». Культура в такому розумінні включає в себе, крім мистецтва і літератури, спосіб життя людини, основні її права, системи цінностей, традиції і вірування [2].

Одним з основоположних принципів культурної політики, визначених в Декларації, є принцип єдності й різноманіття культури. «Культурна самобутність народів оновлюється і збагачується внаслідок контактів з традиціями й цінностями інших народів. Культура – це діалог, обмін думками і досвідом, осягнення цінностей і традицій інших; в ізоляції вона в'яне і гине», – зазначається в документі.

Наступний принцип культурної політики – принцип культурного виміру розвитку людства. Суть його полягає в тому, що будь-які програми розвитку людського суспільства – економічні, соціальні, політичні, науково-технічні – мають включати в себе в якості складової частини і в якості критерію необхідності подібних програм, культурний аспект. Не можна забувати, що людина – це початок і кінцева мета розвитку. Мета розвитку полягає не в зростанні виробництва, прибутків і їх споживанні, а у тому впливі, який вони справляють на можливості розвитку та вдосконалення людини, на більш повне задоволення її духовних запитів. Тому гуманізація розвитку людства, надання планам і стратегіям розвитку суспільства збалансованого характеру є одним із найважливіших завдань урядів сучасних країн.

У Декларації Мехіко велика увага приділяється ключовому принципу культурної політики – принципу культурної демократії, в основі якого полягає розуміння того, що культура створюється суспільством і тому належить усьому суспільству. Отже, створення культури і користування її благами не повинні бути привілеєм еліти. В документі підкреслюється, що, культурна демократія ґрунтується на максимально широкій участі людини і суспільства у виробництві продуктів культури, у процесі прийняття рішень стосовно культурного життя, у поширенні й використанні культури. Культурна демократія несумісна з дискримінацією, спробами обмежити участь людей у створенні, поширенні і користуванні культурою на основі їх соціального становища і походження, статі, мови, національності, релігійних переконань, приналежності до етнічних груп. Вона передбачає географічну й адміністративну децентралізацію культурного життя, більш рівномірний розподіл культурних центрів по території країни, наближення їх до потреб населення конкретних регіонів, визначення культурних планів і програм у ході діалогу влади і громадян. Розвиток культури будь-якого народу і будь-якої країни в сучасному світі не може відбуватися поза рамками міжнародної співпраці. Міжнародне культурне співробітництво, як принцип культурної політики, повинно сприяти взаєморозумінню народів, створенню у їх відносинах атмосфери поваги, довіри, діалогу і миру. Воно має ґуртуватися на повазі гідності й цінності кожної культури, на відмові від спроб встановлення будь-яких форм нерівності, підкорення або заміни однієї культури іншою, на рівновазі в культурних обмінах [11].

У Декларації Мехіко також особлива увага приділяється проблемам взаємовідносин культури з сучасними засобами масової інформації й комунікації, а також з індустрією культури, продукцією якої є масова культура (популярна музика, кіно, мода тощо). Сучасні засоби масової комунікації формують образ світу, в якому живе суспільство. І цей образ може бути як правдивим, так і помилковим, як багатостороннім, так і однобоким. Значною мірою це визначається тим, хто створює інформаційний образ і звідки виходять інформаційні потоки. Мова йде про важливе значення для розвитку суспільства формування цілісного інформаційно-культурного простору як середовища, що впливає на соціалізацію людини її культурний розвиток.

В основу нової культурної політики сучасних європейських країн покладені положення угоди Європейського Союзу, підписаної в 1992 р. в Амстердамі, де визначено головні її цілі, а саме: сприяти процвітанню національних культур, примножуючи водночас загальну культурну спадщину; заохочувати сучасну мистецьку творчість; поглиблювати міжнародну співпрацю. В документі зазначається, що культурна політика має сприяти розвитку особистості й суспільства, економічним і соціальним зв'язкам між європейськими країнами, збагаченню якості життя в Європі [1].

Важливе значення для розуміння ролі культури в розвитку сучасного суспільства, завдань, принципів культурної політики має міжурядова конференція з питань політики у галузі культури в інтересах суспільного розвитку, яку проводила Всесвітня комісія з питань культури і розвитку в 1998 р. у Стокгольмі. Зокрема, в рішеннях конференції зазначається, що культура є одним із ключових елементів сталого розвитку.

На сучасному етапі рівень культурної та інформаційної наповненості окремої країни демонструє її економічну конкурентноздатність, незалежність та ідентичність в умовах глобалізації економіки та культури і є мірою демократизації суспільства. У зв'язку з цим ухвалений План дій 140 країнами (зокрема й Україною), який містить рекомендації державам щодо політики у сфері культури, а саме: перетворити політику на один із ключових елементів стратегії розвитку, що передбачає надання їй статусу головного елемента соціальної та економічної політики; заохочувати творчість громадян й участь їх у культурному житті; нарощувати зусилля із збереження і підвищення ролі матеріальної і нематеріальної, рухомої і нерухомої спадщини та сприяти розвитку індустрії культури; сприяти культурному і мовному розмаїттю в межах інформаційного суспільства і для його блага; виділяти більш значні людські та фінансові ресурси на розвиток культури.

У ході 65 сесії Генеральної Асамблеї ООН у грудні 2010 р. ухвалено спеціальну резолюцію «Культура і розвиток», в якій, зокрема, визнається, що культура є одним із джерел збагачення і однією з важливих складових сталого розвитку місцевих громад, народів і держав [3].

Зазначене засвідчує про посилення уваги світової громадськості до важливої ролі культури в сучасних глобалізаційних процесах суспільного розвитку й особливо підтверджує значущість участі держав у підтримці розвитку культурної сфери, проведенню ними відповідної політики.

Досвід проведення реформ в нашій країні свідчить, що досі культурі, як інструменту соціально-економічного розвитку суспільства, не приділяється належної уваги, в суспільстві ще не утвердилося розуміння культури як одного з основних факторів модернізації країни. Поки що гуманітарна та культурна політики в Україні мало пов'язані з розумінням і використанням культурних ресурсів нації для вирішення економічних, соціальних і політичних завдань. Традиційно вони зводяться до порівняно автономної та слабо координованої діяльності різних відомств, що мають відношення до охорони культурної спадщини, художньої діяльності, друкарства, бібліотечної та архівної справи тощо. Зокрема, людський капітал сприймається управлінцями дуже обмежено – у площині вирішення демографічних проблем і проблем соціального забезпечення. Мотиви діяльності управлінців у сфері культури та гуманітарного розвитку слабо пов'язані з економічною ефективністю [11; 5].

Слід зазначити, що у сучасній Україні були створені певні умови для розвитку ринкової економіки, свободи творчості та підприємництва, конкуренції, змінилася система виробничих відносин. Це сприяло соціально-економічному розвитку, але в той же час роки реформ, а потім світова фінансово-економічна криза, призвели і до найжорстокіших наслідків для соціальної сфери, викликавши ураження всього гуманітарного сектора – науки, освіти і культури. Держава в гонитві за новими пріоритетами стрімко звільнялася від своєї конституційної відповідальності за стан культури, значно знизила її підтримку.

Аналіз соціальних і соціально-політичних трансформацій сучасного українського суспільства, а також їх соціокультурних наслідків дозволяє зробити висновок про те, що в ході проведення реформ мало враховувалася складна діалектика соціокультурного та економічного розвитку країни. Ні в кого не викликає сумніву, що народне господарство не може розвиватися в деградуєчому, дезінтегрованому соціумі, а ринкова економіка не може бути успішно освоєна суспільством, яке не робить ставку на культуру і постійне підвищення рівня індивідуального розвитку, і тим не менш культурна модернізація фактично проігнорована. Однак, відсутність інноваційного мислення в управлінській та суспільній свідомості стала серйозною перешкодою на шляху до модернізації країни.

Зараз стає все більш очевидним, що культурна модернізація зобов'язана б не тільки супроводжувати реформи в Україні, але й стати головною основою подальшого розвитку нашого суспільства. Якщо їй було б приділено належну увагу, модернізація всієї соціокультурної сфери стала б основним локомотивом руху українського суспільства по шляху соціальної справедливості, свободи, демократії, ринкової економіки знань, розвитку соціальних інновацій, соціального партнерства [11; 6].

Таким чином, негативні соціальні та політичні наслідки неувваги до ролі культури і відсутність

цілеспрямованої культурної політики, націленої на модернізацію та реформування всіх сторін суспільного і державного життя, знайшли своє відображення в українському суспільстві, що трансформується, в трьох основних проявах. По-перше, як криза ідентичності на загальнонаціональному і регіональному рівнях, яка призвела до атомізації суспільства. По-друге, як серйозний провал процесів соціалізації, пов'язаний з нездатністю суспільства запропонувати нові стратегії виживання, існування та розвитку в нових ринкових умовах. По-третє, як розпад соціальних і соціокультурних зв'язків, які підтримують консолідацію соціуму. Всі ці прояви дисфункціональної ерозії соціокультурних процесів спричинили розлад і розпад важливих механізмів соціального контролю і регулювання суспільного, економічного і політичного життя країни, які лежать в основі поступального розвитку соціуму, відкинули українське суспільство далеко назад і позбавили його перспектив успішного саморозвитку.

Утворений після розпаду єдиного соціокультурного простору країни духовно-ціннісний вакуум вимагав свого заповнення. Часто-густо цей процес йшов шляхом найменшого спротиву. Так формування ідентичності відбувалося відповідно до територіальної, національної чи релігійної приналежності, й не вимагало від людини будь-яких додаткових внутрішніх, особистісних зусиль. Процеси соціалізації нерідко йшли шляхом некритичного засвоєння і прийняття чужих, часто асоціальних зразків поведінки, цінностей, способу життя інших людей, картин світу. Розпад соціальних зв'язків мало торкнувся неформальних взаємин між людьми і пройшов в основному по лінії інституалізованих суспільством соціально прийнятних і соціально заохочувальних відносин. Роз'єднання за старими правилами не призвело до подальшого інституційного об'єднання на нових принципах і нових цінностях у загальнонаціональному масштабі та макро-соціальному рівні. Суспільство розпалося на угруповання, клани, земляцтва, корпоративні, напівмаргінальні й маргінальні групи.

Нині поступово приходить розуміння того, що подолати суспільну дезінтеграцію або забезпечити адаптацію людини до швидко мінливого життя неможливо без подолання соціокультурного занепаду, розгляду культури як ключового активу, головного ресурсу відродження та розвитку сучасного українського суспільства. Воно приходить на зміну старим, але ще досить широко поширеним уявленням про те, що панацеєю від усіх бід і проблем сучасної України є економічне зростання і підвищення добробуту людей. Звичайно, жодним чином не можна заперечувати важливість і значущість даних факторів суспільного розвитку. Проте слід визнати, що без підвищення культури суспільства, без ґрунтовної соціокультурної модернізації всіх сфер життя соціуму, зростання економіки і добробуту людей безсилі виправити ситуацію, розв'язати накопичені проблеми, консолідувати суспільство і забезпечити умови стратегічного прориву в новий соціальний вимір [11].

Вирішення проблем консолідації українського суспільства нині вже неможливе без цілеспрямованих зусиль щодо формування єдиного смислового і ціннісно-нормативного соціокультурного простору, без активних зусиль держави, бізнесу, громадянського суспільства з інтегрування культурної політики в соціально-економічні та соціально-політичні стратегії національного розвитку.

Продуктом нової культурної політики має стати нове соціокультурне середовище, що оточує людину та надає їй можливості для засвоєння сучасного світобачення, нових навичок і моделей поведінки. Лише культурна політика та гуманітарні технології здатні задіяти творчі й інтелектуальні ресурси суспільства, дати поштовх системному оновленню українського соціуму, створити простір соціальної самореалізації.

Слід зазначити, що соціокультурне середовище є ключовим поняттям сучасного суспільства, найбільш точно характеризує його культурну і духовну складову. Це, по-перше, результат усієї сукупності культурної діяльності суспільства – минулої і теперішньої (включаючи інфраструктуру організацій культури, твори мистецтва); по-друге, інститут залучення громадян до моральних цінностей; по-третє, це сфера творчої реалізації духовного потенціалу людей. У зв'язку з цим, формування і розвиток соціокультурного середовища стає найважливішою умовою поліпшення якості життя в Україні, створення умов для розвитку соціального капіталу як ключового чинника суспільних перетворень.

Виходячи з зазначеного, завдання державної політики у сфері культури полягають в реалізації низки заходів, спрямованих на реалізацію ключової ролі культури в суспільному розвитку, нарощування креативного потенціалу українського суспільства, а саме:

- розвиток творчого потенціалу нації, забезпечення широкого доступу всіх соціальних верств до культурних надбань цінностей вітчизняної та світової культури;
- збереження й актуалізація культурно-історичної спадщини, культурних цінностей і традицій всіх народів, що проживають в Україні, матеріальної і нематеріальної культурної спадщини України, використання її в якості ресурсу духовного і економічного розвитку;
- виховання підрастаючого покоління на принципах правової демократії, громадянськості й патріотизму, долучення до світової та вітчизняної культури, забезпечення свободи творчості;

– підтримка високого престижу української культури за кордоном та розширення міжнародного культурного співробітництва [8].

Пріоритетними завданнями формування та здійснення державної політики у сфері культури в Україні в нових умовах стають: розвиток соціальної та ринкової інфраструктури сфери культури, забезпечення ефективного управління галуззю, зміцнення матеріально-технічної бази культури, розширення міжнародного культурного співробітництва, розвитку культурних зв'язків з україномовним світом.

Забезпечення культурних прав громадян, збереження та розвиток культурної самобутності нації, формування конкурентоспроможності національної культури й участі України в міжкультурних обмінах у сучасному світі потребують: інтенсифікації розвитку національного сектору культурних індустрій як важливої складової розвитку творчого потенціалу людини та потужного потенціалу економічного розвитку країни, які б стимулювали появу нових форм суспільної, творчої та економічної діяльності; створення повноцінного ринку якісних та доступних культурних послуг шляхом запровадження податкових пільг українським виконавцям, видавцям, кінематографістам тощо; формування сприятливого інвестиційного клімату у сфері креативних індустрій; використання культурних індустрій у розвитку регіонів, що мають стати джерелом притоку інвестицій та фінансових надходжень, створення робочих місць, активізації культурного життя.

Нова культурна політика має відійти від практики прямого управління культурою та перейти до політики стратегічного розвитку культури, що є характерним для більшості країн Європи. Ідеться, насамперед, про гармонізацію вітчизняної нормативно-правової бази щодо гуманітарних питань із законодавством Європейського Союзу. Сьогодні потрібно розробити принципово нове законодавства, яке сприяло б розвитку культури, творчості, інновацій і підприємницької ініціативи, формуванню економіки знань.

Україна перебуває нині в процесі інтенсивних суспільних трансформацій, пов'язаних із розвитком ринкових відносин і суспільною демократизацією, рядом інших факторів. У зв'язку з цим, роль держави в розвитку національної культури суттєво змінюється, все більш очевидним є органічний перехід від моносуб'єктності культурної політики до полісуб'єктності, що може в перспективі забезпечити більш ефективну підтримку сфери культури. Активізувати взаємодію державного, комерційного та некомерційного секторів, різних рівнів влади, дозволяє запровадження проектного підходу, і, насамперед, державно-приватного партнерства, до формування і реалізації культурної політики, що підсилює конкурентні відносини в культурі.

Запровадження нової інтегральної моделі управління культурно-інформаційним простором дозволить поставити у фокус управління такі пріоритети: створення єдиного загальнонаціонального культурно-інформаційного простору в Україні; відхід від статичної моделі захисту культурної спадщини та реалізація принципу «працюючої культурної спадщини»; формування сучасних культурних середовищ, соціальних мереж, які є носіями креативного потенціалу на місцевому, регіональному й національному рівнях; розроблення та реалізація пакета національних проектів у сфері культури та гуманітарного розвитку; організація систематичного моніторингу динаміки змін у культурі, розвиток культурологічного знання та культивування сучасних напрямів культурної політики [11].

Систематизувати пріоритети, завдання, основні напрями державної культурної політики та гуманітарного розвитку, як ключового чинника загальної стратегії модернізації України, має Концепція нової культурної політики України, спрямована на формування демократичного та консолідованого суспільства, в якому людський потенціал слугує ключовим ресурсом суспільного оновлення.

Висновки. Сьогодні культурна політика потребує значного розширення своєї смислової, інструментальної та функціональної бази з урахуванням викликів глобалізації, що стоять перед країною, та ризиків економічного, політичного, соціального розвитку в умовах соціального транзиту. Її концепція і стратегія здійснення повинні бути переглянуті й спрямовані, в першу чергу, на розвиток креативного потенціалу нації, стимулювання відкритості до інновацій, забезпечення соціального консенсусу на основі загальних глобальних, національних, регіональних цілей розвитку, а також загальних гуманістичних цінностей. Серед них ключову роль відіграють цінності справедливості, рівності, співробітництва, благополуччя, духовного, морального, соціального прогресу, які потребують ще своєї сучасної смислової інтерпретації з урахуванням нових реалій і нових орієнтирів суспільного розвитку.

У зв'язку з зазначеним, державна політика у сфері культури повинна стати частиною взаємозалежних соціальних стратегій, що мають бути скоординовані з поставленими цілями і завданнями розвитку інших сфер суспільного, економічного, політичного життя сучасного українського суспільства, які органічно пов'язані з культурним життям. Лише за цієї умови можуть бути вирішені безпосередньо внутрішні проблеми культурної сфери, в тому числі забезпечення культури необхідними для її розвитку матеріальними і людськими ресурсами відповідно до її нової ролі і значення у житті сучасного суспільства.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало змогу сформулювати низку пропозицій, насамперед ідеться про реалізацію таких аспектів культурної політики, як: провадження узгодженої діяльності в культурній сфері всіма органами державної влади із залученням інститутів громадянського суспільства та представників інтелігенції; – динамічне, співвідносне з перманентними суспільними змінами вдосконалення принципів державного управління, структури і функцій органів державної влади, що відповідають за розвиток культурної сфери; – визначення переліку освітніх, культурних, наукових установ, що становлять гуманітарний фундамент держави і ліквідація яких не бажана за жодних обставин тощо.

Список використаної літератури

1. Adam Christopher, Cavendish, William and Mistry, Percy S., *Adjusting Privatization: Case Studies from Developing Countries*. London: James Curay, 1992.
2. Декларація Мехіко щодо політики у сфері культури (26 липня – 6 серпня 1982 р.). *Україна в міжнародно-правових відносинах*. Київ : Юрінком Інтер, 1997.
3. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй. URL: <http://www.un.org/ru/ga>
4. Ігор Каріх: Культурна політика як інструмент політики національної безпеки України. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2017/2017-4-2/23.pdf>
5. Карлова В. В. Особливості реформування державного управління у сфері культури на регіональному і місцевому рівні. *Суспільство. Держава. Управління. Право*. 2011. № 1. С. 33 – 45.
6. Карлова В. В. Синергетична парадигма в державному регулюванні духовного розвитку суспільства. *Вісник НАДУ*. 2011. № 2. С. 236 – 243.
7. Костиця І. О. Культурна політика України в умовах євроінтеграції. *Гілея: наук. вісник* (131), 384-387. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/15600>
8. Купрійчук В. М. Гуманітарна політика українських урядів у добу національної революції (1917–1920 рр.) : монографія. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2014. 378 с.
9. Олексій Валецький. Культурна політика в Україні в умовах економічної та соціальної нестабільності. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/475>
10. Пелевін Є. Культурна політика та глобальні проблеми сучасної цивілізації. *Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри* : матеріали II Міжнар. наук-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, 29 квіт., 2022 р.) [Електронний ресурс] / МОН України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса. 2022. С. 127-130. URL: <https://hdl.handle.net/11300/18131>
11. Соціальна і гуманітарна політика: підруч. [авт. кол.: В.П. Трошинський, В.А. Скуратівський, М.В. Кравченко та ін.]; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського. Київ : НАДУ, 2016. 792 с.
12. Шевченко М. Культурна політика України в умовах євроінтеграції: дилеми та виклики. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?qpwYb>

References

1. Adam Christopher, Cavendish, William and Mistry, Percy S., *Adjusting Privatization : Case Studies from Developing Countries*. London : James Curay, 1992.
2. Declaration of Mexico City on policy in the sphere of culture (July 26 - August 6, 1982). *Ukraine in international legal relations*. Kyiv : Yurinkom Inter, 1997.
3. The General Assembly of the United Nations. URL: <http://www.un.org/ru/ga>.
4. Ihor Karikh Cultural policy as a tool of Ukraine's national security policy. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2017/2017-4-2/23.pdf>.
5. Karlova V. V. Peculiarities of reforming state administration in the sphere of culture at the regional and local level. *Society. State. Management. Right*. 2011. No. 1. P. 33-45.
6. Karlova V. V. Synergetic paradigm in state regulation of spiritual development of society. *Bulletin of NADU*. 2011. No. 2. P. 236-243.
7. Kostyria I. O. Cultural policy of Ukraine in the conditions of European integration. *Gileia: scientific bulletin*, (131), 384-387. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/15600>
8. Kupriychuk V. M. Humanitarian policy of Ukrainian governments during the national revolution (1917–1920): monograph. Kyiv : View of Europe. University, 2014. 378 p.
9. Oleksiy Valevskiy Cultural policy in Ukraine in conditions of economic and social instability. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/475>
10. E. Pelevin. Cultural policy and global problems of modern civilization / E. Pelevin. *Modern political processes: global and national dimensions: materials II International. science and practice Internet Conf* (Odesa, April 29, 2022) [Electronic resource] / Ministry of Education and Science of Ukraine, Odessa National University. law Acad. Odessa. 2022. P. 127-130. URL: <https://hdl.handle.net/11300/18131>
11. Social and humanitarian policy: textbook/ [authors: V.P. Troshchynskiy, V.A. Skurativskiy, M.V. Kravchenko, etc.]; under general editors Yu.V. Kovbasyuk, V.P. Troshchynskiy. Kyiv : NADU, 2016. 792 p.
12. Shevchenko M. Cultural policy of Ukraine in the conditions of European integration: dilemmas and challenges. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?qpwYb>

CULTURAL POLICY AS A STRATEGIC RESOURCE OF STATE MODERNIZATION

Kupriichuk Vasily – PhD in public administration, Professor, Professor at the Department of Regional Policy Educational and Scientific Institute of Public Management and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

The purpose of the article is to scientifically substantiate the influence of cultural policy as a strategic resource on the modernization of the state in modern conditions. It is proven that the development of world civilization in general and the formation of national states in particular testify that culture is the main factor in the formation of a nation, a tool for overcoming religious, educational, ethnic differences in the name of the consolidation of society and the creation of a state. The culture of a nation consists of numerous mutually compatible and complementary elements – language, art, beliefs and customs, national social, political, economic, cultural institutions that interact in a single communication space. From these unique «bricks» a unique structure is built, on which the identity of the national community rests.

Key words: cultural policy, culture, principles of cultural policy, state administration, state modernization.

UDC 351.85:304. (477)

CULTURAL POLICY AS A STRATEGIC RESOURCE OF STATE MODERNIZATION

Kupriichuk Vasily – PhD in public administration, Professor, Professor at the Department of Regional Policy Educational and Scientific Institute of Public Management and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Research methodology. It is determined by the goal and combines four main methods – historical, abductive, systematic and comparative-analytical, which together made it possible to create, in our opinion, a sufficient methodological complex to achieve the goals of the work.

The aim of the study. The purpose of the article is the scientific justification of the influence of cultural policy as a strategic resource on the modernization of the state.

Prospects for further research. The conducted research made it possible to formulate a number of proposals, first of all, it concerns the implementation of such aspects of cultural policy as: implementation of coordinated activities in the cultural sphere by all state authorities with the involvement of civil society institutions and representatives of the intelligentsia; – dynamic improvement of the principles of state administration, the structure and functions of state authorities responsible for the development of the cultural sphere, which is related to permanent social changes; – determination of the list of educational, cultural, scientific institutions, which constitute a kind of humanitarian foundation of the state and whose liquidation is not desirable under any circumstances, etc.

Key words: cultural policy, culture, principles of cultural policy, state administration, state modernization.

Надійшла до редакції 5.11.2022 року

УДК 130.2:159.9 (001.9)

**КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ЗНАННЯ ЯК АНТРОПОЛОГІЧНИЙ
НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОЄКТ**

Доннікова Ірина Анатоліївна – доктор філософських наук,
професор, завідувачка кафедри філософії,
Національний університет «Одеська морська академія», м. Одеса
<https://orcid.org/0000-0002-8504-1578>
DOI: <https://doi.org/irinadonnikova281@gmail.com>

Аналізується людиностворювальний потенціал культурологічного знання, зміст і методики викладання культурології, які затребувані особистісно-орієнтованою освітою. Доведено, що розуміння освіти як антропокультурної практики визначає смисл культури як психотерапевтичного концепту і потребує використання людинозберігаючих і людинозбагачуючих науково-освітніх технологій для психологічного супроводу навчального процесу.

Ключові слова: культурологічне знання, антропокультурні практики, освіта, психологічний супровід, людиностворювальні науково-освітні технології.

Актуальність теми. Головним антропологічним викликом для сучасного цивілізаційного світу, безумовно, є російсько-українська війна як найтрагічніша подія новітньої історії, що виявила глибокі екзистенційні розриви в людському бутті. Як ніколи раніше актуалізується філософсько-культурологічний дискурс створювальності, пов'язаний з осмисленням того, яким чином можливе стримування руйнівних антропологічних практик, протистояння їм як наступу небуття.

Але не лише війна, що стала повсякденною реальністю для більшості українців, змушує активізувати практики створювальності. Якщо звернутись, власне, до культури і соціокультурних практик,